samfunnsokonomisk-analyse.no

28.06.2020

Samfunnsøkonomiske virkninger ved å få personer med nedsatt arbeidsevne i jobb

Rapport 22-2020

Rapport nr. 22-2020 fra Samfunnsøkonomisk analyse AS

ISBN-nummer:	978-82-8395-088-5
Oppdragsgiver:	Arbeid & Inkludering i NHO
Forsidefoto:	Annie Spratt/Unsplash
Tilgjengelighet:	Offentlig
Dato for ferdistilling:	28. juni 2020
Forfattere:	Bjørn Gran, Amund Kordt og Vegard S. Flatval
Kvalitetssikrer:	Karin Ibenholt

Samfunnsøkonomisk analyse AS

Borggata 2B
N-0650 Oslo

Org.nr.: 911 737 752
post@samfunnsokonomisk-analyse.no

Forord

På oppdrag for Arbeid & Inkludering i NHO har SØA gjennomført en vurdering av de samfunnsøkonomiske virkningene ved å få personer med nedsatt arbeidsevne i jobb. I prosjektet tar vi for oss arbeidsmarkedstiltaket Arbeidsforberedende trening (AFT), som er rettet mot denne gruppen.

Tiltaksarrangørene som er organisert i Arbeid & Inkludering fører statistikk over de som deltar på arbeidsforberedende trening (AFT). Dette datamaterialet gir oss et omfattende grunnlag for å studere kjennetegn ved de som deltar og hvilke utfall som er mest vanlig etter endt tiltak.

Vi vil takke vår kontaktperson i Arbeid & Inkludering, Jon Qvortrup, for gode innspill og diskusjoner underveis i prosjektet.

Oslo, 28. juni 2020

Bjørn Gran
Prosjektleder
Samfunnsøkonomisk analyse AS

Sammendrag

I Norge er det bred politisk oppslutning om at høy sysselsetting er et av hovedmålene med den økonomiske politikken. Arbeid gir velferd både for individet og for samfunnet. I tillegg gir arbeid økonomisk selvstendighet, muligheter for selvrealisering og sosial utvikling. Sysselsetting er i tillegg et sentralt virkemiddel for å utjevne økonomiske og sosiale forskjeller og redusere fattigdom.

Norske myndigheter fører en aktiv arbeidsmarkedspolitikk og i 2019 utgjorde midlene til arbeidsmarkedstiltak 8,8 milliarder kroner. Disse midlene gikk til tiltak for arbeidssøkere, varig tilrettelagt arbeid, tilskudd til arbeids- og utdanningsreiser og funksjonsassistanse i arbeidslivet. Tiltak for arbeidssøkere utgjør den klart største posten med 6,9 milliarder kroner.

180 000 personer med nedsatt arbeidsevne

Et av målene til Regjeringen er at personer med nedsatt arbeidsevne i større grad skal kunne delta i arbeidslivet. Personer med nedsatt arbeidsevne er personer som på grunn av sykdom, skade eller andre hindringer har behov for ekstra oppfølging fra NAV for å få eller beholde arbeid. Mange blir registrert med nedsatt arbeidsevne dersom de har brukt opp retten til sykepenger eller fordi de fortsatt trenger tid til rehabilitering eller omskolering. Andre har vært arbeidsledig over lengre tid, men har på grunn av helsemessige utfordringer blitt vurdert til å ha behov for bistand for å komme seg i jobb.

I mars 2020 var det 183 000 personer i alderen 18-66 år som var registrert med nedsatt arbeidsevne. Mange av disse personene mottok en form for offentlig stønad. I 2020 mottok 62 prosent av disse arbeidsavklaringspenger og 11 prosent mottok uføretrygd. Den resterende gruppen, om lag en fjerdedel av alle med nedsatt arbeidsevne, mottok ikke offentlige støtteordninger. Det er særlig de yngste og eldste aldersgruppene som står uten krav på arbeidsavklaringspenger.

Arbeidsforberedende trening (AFT) rettet mot personer med nedsatt arbeidsevne

Arbeidsforberedende trening (heretter AFT) er et av arbeidsmarkedstiltakene som er rettet mot personer med nedsatt arbeidsevne. AFT er et tiltak for personer med behov for å jobbe i et skjermet og tilrettelagt arbeidsmiljø i en oppstartsfase før de går over i arbeidstrening hos bedrifter i ordinært arbeidsliv. Målet med tiltaket er at personene som deltar øker mulighetene for å komme i ordinært arbeid, og myndighetene (NAV) har et krav om at minst 50 prosent av deltakerne skal gå over til arbeid eller studier etter endt tiltak.

I 2019 var det 220 virksomheter som var registrert som tiltaksarrangører av AFT. Per oktober 2019 hadde disse til sammen 9 507 tiltaksplasser tildelt fra NAV. Tiltaksarrangørene er organisert i enten Arbeidssamvirkenes Landsforening (ASVL) eller i Arbeid & Inkludering i NHO. I oktober 2019 var om lag 75 prosent av plassene til AFT i virksomheter som er organisert i Arbeid & Inkludering.

Problemstilling: Samfunnsøkonomiske virkninger av å få personer med nedsatt arbeidsevne i jobb

Oppdragsgiver til denne rapporten, Arbeid & Inkludering i NHO, ønsker å redegjøre for hvilke samfunnsøkonomiske virkninger som oppstår dersom man lykkes i å få personer med nedsatt arbeidsevne i jobb. Problemstillingen i denne rapporten har dermed vært å utforske:

Hvor store er de samfunnsøkonomiske nytte- og kostnadsvirkningene ved å få personer med nedsatt arbeidsevne i jobb?

En rekke positive nyttevirkninger

Dersom deltakelse på AFT (tiltaket) fører til at flere personer med nedsatt arbeidsevne kommer i jobb eller utdanning, har dette en rekke positive nyttevirkninger for samfunnet. For det første bidrar økt deltakelse i arbeidslivet til å øke det samlede arbeidstilbudet, noe som gir økt verdiskaping i økonomien. For offentlig sektor bidrar økt overgang av personer fra stønadsordninger til arbeidsmarkedet både til høyere skatteinngang og reduserte trygdeutbetalinger.

I tillegg til de rent økonomiske virkningene, kan økt tilknytning til arbeidslivet også ha positive virkninger på individnivå. Deltakelse i arbeidslivet kan gi økt livskvalitet gjennom økt sosial deltakelse og bedre fysisk og psykisk helse. Videre kan vi tenke oss positive eksterne virkninger for andre deler av samfunnet som for eksempel reduserte utgifter til psykisk helse og redusert kriminalitet.

Tiltakskostnad på 17 500 kroner i måneden

Deltakelse på AFT har også en kostnadsside. Dette er først og fremst knyttet til de offentlige kostnadene ved å tilby og gjennomføre arbeidsforberedende trening.

Tiltaksarrangørene mottar statlige tilskudd som skal kompensere for arrangørens kostnader knyttet til gjennomføring av tiltaket. Tilskuddet utgjør en fast månedlig sats per godkjent tiltaksplass, og satsen fastsettes av Arbeids- og sosialdepartementet. Fra 1. januar 2020 var tilskuddet på 17 490 kroner per plass per måned.

Forenklet analyse – Personeksempler for å illustrere virkningene

For å systematisere nytte- og kostnadsvirkningene av å gjennomføre (AFT) har vi etablert en rekke personeksempler med ulike forutsetninger om personens arbeidsmarkedsstatus i forkant av tiltaket, alder, samt utfall og forløp i etterkant av tiltaket. Innenfor terminologien fra DFØ (2018), gjennomfører vi en forenklet analyse snarere enn en fullstendig samfunnsøkonomisk analyse. Konsekvensen av dette er at resultatene i denne analysen ikke kan generaliseres for å vurdere de samlede samfunnsøkonomiske virkningene av tiltaket AFT. Metoden gir imidlertid innsikt i de ulike nytte- og kostnadsvirkningene som oppstår. I denne rapporten beskriver vi ulike utfall for personer som deltar, hvilke samfunnsøkonomiske virkninger som kan oppstå, samt at vi tallfester dette gjennom noen eksempler.

Hensikten med eksempelpersonene er å representere både gode og mindre gode utfall. Vi har her tatt for oss fire personeksempler. Vi har lagt til grunn at alle personene i eksemplene mottok arbeidsavklaringspenger i forkant av tiltaket, og at arbeidsevnen var nedsatt med minimum 50 prosent før deltakelse på AFT (tiltaket). For enkelte av personene har vi lagt til grunn endret arbeidsevne i etterkant av tiltaket. Vi har videre lagt til grunn at alle deltakerne deltar på AFT i 280 dager, som var gjennomsnittet for personer som avsluttet et tiltak i 2019.

Store samfunnsøkonomiske nyttegevinster ved økt deltakelse i arbeidslivet

Dersom deltakelse på AFT fører til at en person kommer i jobb, bidrar dette til stor samfunnsøkonomisk nytte. For tre av de fire personeksemplene har vi beregnet positiv samfunnsøkonomiske virkninger av å delta på AFT. Person 1 illustrerer det mest positive utfallet og har dermed de høyeste nyttevirkningene. Under forutsetning om at denne personen deltar hundre prosent i arbeidsmarkedet etter endt tiltak, og står i fulltidsjobb i 10 år, gir dette en nyttegevinst på 4,2 millioner kroner sammenlignet med om personen står helt utenfor arbeidsmarkedet.

Person 2 viser at de positive samfunnsøkonomiske virkningene blir lavere dersom personen har nedsatt arbeidsevne. Her er forutsetningen at personen står i arbeid i 10 år etter tiltaket, og med en nedsatt arbeidsevne på 50 prosent. I dette tilfellet er nyttegevinsten på 2,1 millioner kroner sammenlignet med om personen står utenfor arbeidsmarkedet. Beregningene for person 4 viser at nyttegevinstene reduseres ytterliggere dersom personen deltar i arbeidsmarkedet kun i en kortere periode. For denne personen har vi forutsatt deltakelse i arbeidsmarkedet i 5 år og med en nedsatt arbeidsevne på 75 prosent, noe som gir en netto nyttegevinst på 0,6 millioner kroner. Beregningen for person 3 viser at de prissatte samfunnsøkonomiske virkningene kun er positive dersom arbeidsmarkedstiltaket bidrar til at personen deltar i arbeidsmarkedet etter endt tiltak.

De ikke-prissatte virkningene bidrar også til høyere nytte dersom tiltaket fører til deltakelse i arbeidslivet etter endt tiltak. Litteraturen viser at deltakelse på arbeidsmarkedet har positive helseeffekter gjennom reduksjon i depresjoner, færre psykiske symptombelastninger og bedre psykisk helse generelt.

Sammenstilling av prissatte og ikke-prissatte virkninger som avvik fra nullalternativet. Oppgitt i 2020-kroner

	Person 1	Person 2	Person 3	Person 4
Arbeidsmarkedsstatus i forkant av tiltak	Arbeids-avklaringspenger	Arbeids-avklaringspenger	Arbeids-avklaringspenger	Arbeids-avklaringspenger
Arbeidsmarkedstilknytning etter tiltak	Yrkesaktiv	Yrkesaktiv	Uføretrygd	Yrkesaktiv
Nedsatt arbeidsevne etter tiltak	0 prosent	50 prosent	100 prosent	75 prosent
Forløp - Antall år i arbeidslivet etter tiltak	10 år	10 år	0 år	5 år
Tiltakskostnad	- 161 000	- 161 000	- 161 000	- 161 000
Økt verdiskaping	4 238 000	2 119 000	-	634 000
Påvirkning på offentlige budsjetter*	544 000	256 000	-32 000	54 000
Samlede prissatte virkninger	4 620 000	2 214 000	-193 000	527 000
Virkning på livskvalitet	+	+	0	+

Note: Negative verdier angir samfunnsøkonomiske kostnader og positive verdier angir samfunnsøkonomisk nytte sammenlignet med nullalternativet.

*Dette inkluderer kun netto endring i skattefinansieringskostnadene.

Kilde: SØA

Drøfting av resultatene

Våre beregninger viser at den samfunnsøkonomiske nytten er stor dersom deltakelse på AFT fører til at en person går tilbake til arbeidsmarkedet etter endt tiltak. Vi har imidlertid ikke tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag til å avdekke om overgangen til arbeidsmarkedet utelukkende skyldes deltakelsen på AFT. For å avdekke dette, må det gjennomføres mer omfattende effektevalueringer[1] av selve tiltaket. Vi kan likevel gjøre noen overordnede betraktninger basert på våre beregninger:

- Tiltakskostnadene ved at en person deltar på AFT var i 2019 i gjennomsnitt 161 000 kroner. Dersom en person har 50 prosent nedsatt arbeidsevne etter endt tiltak, vil det kreve at denne personen står i arbeid i snaut 8 måneder for at de prissatte virkningene skal være positive.
- Undersøkelsen til Arbeid & Inkludering i NHO viser at om lag en av tre deltakere går ut i arbeidsmarkedet etter endt tiltak. Tiltakskostnaden knyttet til at tre personer deltar på AFT er i gjennomsnitt 483 000 kroner. Det betyr videre at personen med positivt utfall på arbeidsmarkedet må stå i arbeid snaut 2 år for at de prissatte virkningene skal være positivt for hele gruppen av deltakere. Dette er forutsatt en arbeidsevne på 50 prosent. Dersom gjennomsnittlig nedsatt arbeidsevne er høyere enn dette, vil det kreve flere år i arbeidsmarkedet, mens lavere nedsatt arbeidsevne vil kreve kortere tid.

[1] For eksempel effektevalueringer gjennom forløpsanalyser og økonometriske metoder for å avdekke i hvilken grad overgangen til arbeidsmarkedet kan knyttes utelukkende til deltakelsen på AFT. En slik analyse ligger utenfor mandatet i denne rapporten.

Innhold

Forord **III**

Sammendrag **IV**

1 Innledning **9**

1.1 Problemstilling 9
1.1.1 Personer med nedsatt arbeidsevne 10
1.2 Avgrensning og metodevalg 11
1.3 Leseveiledning 11

2 Arbeidsforberedende trening rettet mot personer med nedsatt arbeidsevne **12**

2.1 Hva er arbeidsforberedende trening? 12
2.1.1 Faser/steg i programmet 12
2.1.2 Varighet 13
2.2 Tiltaksarrangører 13
2.2.1 Hvem er tiltaksarrangørene? 13
2.3 Analyse av utfall for personer som deltar på tiltak 14
2.3.1 Mange av deltakerne er unge 14
2.3.2 Et gjennomsnittlig tiltak varte 280 dager 15
2.3.3 40 prosent i arbeid eller utdanning etter endt tiltak 15

3 Samfunnsøkonomiske virkninger av arbeidsforberedende trening **17**

3.1 Metode 17
3.1.1 Forutsetninger i analysen 18
3.2 Presisering og avgrensning av oppdraget 18
3.3 Beskrivelse av nullalternativet 19
3.4 Tiltaket – deltakelse på arbeidsforberedende trening 19
3.5 Identifisere virkninger 19
3.6 Verdsette virkninger 21
3.6.1 Kjennetegn ved personen i forkant av tiltaket 21
3.6.2 Utfall i etterkant av arbeidsmarkedstiltaket 22
3.6.3 Verdsetting av økt arbeidstilbud 23
3.6.4 Virkning på offentlige budsjetter 23
3.6.5 Virkninger på livskvalitet 25
3.7 Personeksempler for å synliggjøre virkningene 26
3.8 Sammenstilling av virkninger 27
3.9 Vurdering av usikkerhet 27
3.10 Samlet vurdering 29

4 Referanser **30**

1 Innledning

Norge har et arbeidsmarked hvor de fleste er i jobb, og sysselsettingsandelen har historisk sett vært høy sammenlignet med andre utviklede økonomier. I 2019 var 75 prosent av alle personer i yrkesaktiv alder sysselsatt i Norge, mens gjennomsnitt blant EU-landene var 69 prosent. Sysselsettingsandelen i Norge er imidlertid lavere nå enn for 10 år siden.

Blant sentrale politiske aktører i Norge har det i lang tid vært bred oppslutning om at høy sysselsetting er et av hovedmålene med den økonomiske politikken. Å stå i arbeid gir velferd både for individet og for samfunnet. I tillegg gir arbeid økonomisk selvstendighet, muligheter for selvrealisering og sosial utvikling. Sysselsetting blir sett på som et sentralt virkemiddel for å utjevne økonomiske og sosiale forskjeller og redusere fattigdom.

Arbeidslinja er sentral i arbeids- og velferdspolitikken, og betyr at virkemidler og velferdsordninger utformes, dimensjoneres og tilrettelegges slik at de støtter opp under målet om arbeid til alle.[2] Hovedtrekkene fra arbeidsmarkedspolitikken er at det skal[3]:

- Føres en aktiv politikk for høy yrkesdeltakelse.
- At arbeidslivet legger forholdene til rette for å hindre utstøting.
- At det skal lønne seg å arbeide.

I Meld. St. 46 (2012-2013) står det at «*en aktiv politikk for høy yrkesdeltakelse handler om innsats for å heve kompetansen og kvalifikasjonene til befolkningen, mobilisere arbeidskraften og bidra til et effektivt arbeidsmarked. Det skal legges til rette for at alle som ønsker det, kan komme i arbeid, gjennom utdanning, opplæring og aktiv arbeidsmarkedspolitikk.*»

Norske myndigheter fører en aktiv arbeidsmarkedspolitikk og i 2019 utgjorde midlene til arbeidsmarkedstiltak 8,8 milliarder kroner (DFØ, 2020). Disse midlene gikk til tiltak for arbeidssøkere, varig tilrettelagt arbeid, tilskudd til arbeids- og utdanningsreiser og funksjonsassistanse i arbeidslivet. Tiltak for arbeidssøkere utgjør den klart største posten med 6,9 milliarder kroner.

Et av målene til Regjeringen er at personer med nedsatt arbeidsevne i større grad skal kunne delta i arbeidslivet. I dette prosjektet tar vi for oss arbeidsmarkedstiltaket, Arbeidsforberedende trening (AFT), som er rettet mot denne gruppen.

1.1 Problemstilling

Med bakgrunn i det arbeidet som gjøres med å legge til rette for at personer med nedsatt arbeidsevne kommer i jobb ønsker oppdragsgiver (Arbeid & Inkludering i NHO) å redegjøre for hvilke gevinster dette har for samfunnet. Problemstillingen som er utgangspunktet for denne rapporten, er dermed:

Hvor store er de samfunnsøkonomiske nytte- og kostnadsvirkningene ved å få personer med nedsatt arbeidsevne i jobb?

Deltakelse i arbeidslivet har flere nyttegevinster både for samfunnet og individet. For individene vil økt yrkesdeltakelse blant annet kunne bidra til økt inntekt og bedre livskvalitet gjennom økt sosial deltakelse og bedre fysisk og psykisk helse. For samfunnet gir økt yrkesdeltakelse høyere verdiskaping, lavere stønadsutbetalinger og potensielt reduserte

[2] St.meld. nr. 35 (1994–95) *Attføringsmeldingen*

[3] Meld. St. 46 (2012-2013): Flere i arbeid

utgifter til psykisk helse, lavere kriminalitet osv. Samtidig har arbeidsmarkedstiltakene en kostnadsside knyttet til gjennomføring av tiltakene.

1.1.1 Personer med nedsatt arbeidsevne

Målgruppen for arbeidsforberedende trening (AFT) er personer med nedsatt arbeidsevne og som har behov for bistand for å delta i arbeidslivet. Personer med nedsatt arbeidsevne er personer som på grunn av sykdom, skade eller andre hindringer har behov for ekstra oppfølging fra NAV for å få eller beholde arbeid. Mange blir registrert med nedsatt arbeidsevne dersom de har brukt opp retten til sykepenger eller fordi de fortsatt trenger tid til rehabilitering eller omskolering. Andre har vært arbeidsledig over lengre tid, men har på grunn av helsemessige utfordringer blitt vurdert til ha behov for bistand for å komme seg i jobb.

Stadfesting av arbeidsevne

For å få krav til stønad og arbeidsforberedende trening må det i første rekke stadfestes at personen har nedsatt arbeidsevne. Her vurderer NAV individuelle muligheter og begrensninger opp mot kravene i arbeidslivet.

I mars 2020 var det om lag 183 000 personer i alderen 18-66 år som var registrert med nedsatt arbeidsevne. Antall personer med nedsatt arbeidsevne har falt med 10 prosent siden 2010, men alderssammensetningen har endret seg. Mens det har vært en økning i aldersgruppene 20-24 år og 60+ år på henholdsvis 13 og 14 prosent, har det vært en nedgang på om lag en tredjedel blant de i 40-årsalderen.

Mottak av stønader

Mange av personene med nedsatt arbeidsevne mottar en form for offentlige stønader. I 2020 mottok 62 prosent arbeidsavklaringspenger og 11 prosent mottok uføretrygd (NAV, 2020). Den resterende gruppen, om lag en fjerdedel av alle med nedsatt arbeidsevne, mottok ikke arbeidsavklaringspenger eller andre støtteordninger. Det er særlig de yngste og eldste aldersgruppene som står uten krav på arbeidsavklaringspenger.

Deltagelse på arbeidsmarkedstiltak

For å motta arbeidsavklaringspenger og sykepenger er det vilkår om at mottakeren aktivt prøver å komme tilbake i arbeidslivet. For mange innebærer dette en dialog med sin eksisterende arbeidsgiver, mens for andre er det behov for arbeidsmarkedstiltak.

Av de rundt 183 000 med nedsatt arbeidsevne deltok 53 000, rundt en tredjedel, på arbeidsmarkedstiltak i mars 2020. Fordelingen av disse på de ulike arbeidsmarkedstiltakene er fremstilt i Figur 1.1.

Figur 1.1 Antall deltakere fordelt på arbeidsmarkedstiltak. Mars 2020.

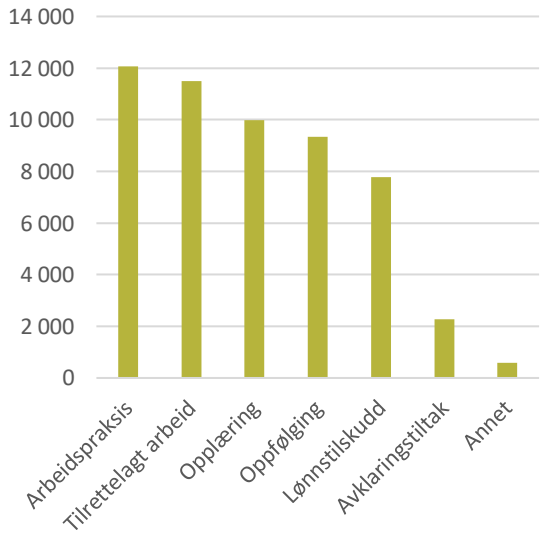

Kilde: NAV

1.2 Avgrensning og metodevalg

I prosjektet tar vi for oss de samfunnsøkonomiske virkningene av arbeidsmarkedstiltaket, Arbeidsforberedende trening (AFT). AFT er et tiltak for personer med behov for å jobbe i et skjermet og tilrettelagt arbeidsmiljø i en oppstartsfase før de går over i arbeidstrening hos bedrifter i ordinært arbeidsliv. Tilbudet rettes mot personer med nedsatt arbeidsevne og med et behov for arbeidsrettet bistand for å komme i arbeid.

For å besvare problemstillingen har vi gjennomført en samfunnsøkonomisk analyse. Den samfunnsøkonomiske analysen er gjennomført i tråd med Direktoratet for økonomistyrings (DFØ) veileder for samfunnsøkonomiske analyser (Direktoratet for økonomistyring, 2018) og Finansdepartementets rundskriv R-109/14: *Prinsipper og krav ved utarbeidelse av samfunnsøkonomiske analyser mv.* I kapittel 3 beskriver vi metoden i mer detalj.

1.3 Leseveiledning

I det innledende kapittelet hvor vi tar for oss AFT i mer detalj. Dette kapittelet handler om utforming av tiltaket, beskrivelse av tiltaksarrangører, samt gjennomgang av kjennetegn og utfall for personer som deltok på AFT i 2019.

I kapittel 3 beskriver vi de samfunnsøkonomiske virkningene som kan oppstå som følge av deltakelse på AFT. Dette omfatter det metodiske utgangspunktet for analysen, avgrensning av oppgaven, vurdering av virkninger og tallfesting av disse, før vi til slutt vurderer de samlede samfunnsøkonomiske virkningene.

2 Arbeidsforberedende trening rettet mot personer med nedsatt arbeidsevne

I dette kapittelet beskriver vi nærmere hva arbeidsforberedende trening (AFT) er og hvem som er tiltaksleverandører. I tillegg beskriver vi utfallene til de personene som har deltatt på AFT i medlemsbedriftene til Arbeid & Inkludering i NHO i 2019.

2.1 Hva er arbeidsforberedende trening?

AFT er et tiltak for personer som har behov for å jobbe i et skjermet og tilrettelagt arbeidsmiljø i en oppstartsfase før det er aktuelt å gå over i arbeidstrening hos bedrifter i ordinært arbeidsliv.

Formålet med tiltaket er å gi et tilbud om arbeidsrettet opplæring og utprøving av arbeidsevnen. Målgruppen for tiltaket er personer med nedsatt arbeidsevne, ofte sammensatte bistandsbehov, som har særlig usikre yrkesmessige forutsetninger og som har behov for særlig tett oppfølging og tilrettelegging på arbeidsplassen.

Målet med tiltaket er at personene som deltar øker mulighetene til å komme i ordinært arbeid, og myndighetene (NAV) har et krav om at minst 50 prosent av deltakerne skal gå over til arbeid eller studier etter endt tiltak.

AFT kan tilpasses den enkelte deltaker og kan derfor variere mellom deltakere. Overordnet kan tiltaket inneholde[4]:

- Avklaring og kartlegging av ressurser, karriereveiledning
- Utprøving av arbeidsevne og arbeidstrening i et tilrettelagt og skjermet arbeidsmiljø
- Tilrettelagt opplæring med sikte på å oppnå reell og formell kompetanse
- Bistand til å finne passende arbeidspraksis i ordinære virksomheter med sikte på ansettelse i ordinært arbeidsliv, og
- tilrettelagt arbeidstrening og oppfølging i ordinært arbeidsliv.

2.1.1 Faser i programmet

Programmet vil tilpasses den enkelte deltaker, men overordnet kan vi dele programmet inn i fire faser[5]:

1. Avklaring av ressurser og yrkesmål

Den første fasen av tiltaket består av en avklaring og kartlegging av deltakerens ressurser og yrkesmål. Fasen varer normalt i opp mot 4 uker, og inneholder aktiviteter som kartlegging av basiskompetanse (lesing, skriving, osv.), opplæring i arbeidslivskompetanse, kartlegging av interesser og karriereveiledning.

2. Arbeidsutprøving i et skjermet og tilrettelagt arbeidsmiljø

Den andre fasen av tiltaket inneholder vanligvis arbeidsutprøving i et skjermet og tilrettelagt arbeidsmiljø. Dette kan enten gjennomføres internt hos tiltaksleverandøren eller hos en av tiltaksleverandørens eksterne samarbeidspartnere. I fasen skal deltakerne prøve ut sin arbeidsevne opp mot de målene som er satt i samråd med karriereveileder. Det gjennomføres en kartlegging av blant annet deltakerens evne til stabilitet, for eksempel oppmøte og tilstedeværelse i arbeidet.

3. Tilrettelagt opplæring med sikte på å oppnå reell og formell kompetanse

I den tredje fasen skal deltakeren få tilrettelagt opplæring med sikte på å oppnå reell og formel kompe-

[4] Gjengitt fra https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2015-12-11-1598#KAPITTEL_13

[5] Dette er basert på samtaler med oppdragsgiver, samt gjennomgang av hjemmesider fra tiltaksarrangører.

tanse. Dette inkluderer opplæring i basiskompetanse og/eller yrkesfaglig kompetanse.

4. Tilrettelagt arbeidstrening og oppfølging i ordinært arbeidsliv

I den fjerde og siste fasen skal deltakere være i arbeidstrening i en ordinær bedrift. I denne fasen får deltakeren bistand til å finne en passende arbeidspraksis hos en ordinær arbeidsgiver. Et av målene med praksisplassen er ansettelse i ordinært arbeidsliv etter endt deltakelse i tiltaket eller forberedelse til å begynne med utdanning.

2.1.2 Varighet

AFT kan som hovedregel ha en varighet på inntil ett år med mulighet for forlengelse i ytterligere ett år. Tiltaksdeltakere som gjennomfører opplæring med sikte på formell kompetanse, kan få forlenget varigheten med ytterligere ett år.

For å sikre framdrift i tiltaket, skal NAV vurdere status og progresjon for den enkelte deltaker hver tredje måned.

2.2 Tiltaksarrangører

Virksomhetene som tilbyr AFT skal, som hovedregel, være organisert som et aksjeselskap med kommunal eller fylkeskommunal aksjemajoritet.[6] I tillegg kan ideelle organisasjoner som har som sin primære virksomhet å drive sosiale aktiviteter for vanskeligstilte personer, godkjennes som tiltaksarrangører.

For å bli godkjent som tiltaksarrangør må virksomheten i tillegg oppfylle følgende krav[7]:

- Attføring eller varig tilrettelagt arbeid skal være tiltaksarrangørens primære virksomhet
- Overskudd skal forbli i virksomheten og komme attføringsarbeidet og deltakerne til gode
- Det skal ikke utbetales utbytte, og
- En tiltaksbedrift kan ikke eie eller kontrollere annen forretningsvirksomhet. Begrensningen gjelder ikke etablering og drift av salgsvirksomhet for å fremme omsetning av bedriftens produkter

2.2.1 Hvem er tiltaksarrangørene?

I 2019 var det 220 virksomheter som var registrert som tiltaksarrangører av AFT. Per oktober 2019 hadde disse til sammen 9 507 tiltaksplasser som er tildelt fra NAV.

Tiltaksarrangørene er organisert i enten Arbeidssamvirkenes Landsforening (ASVL) eller i Arbeid & Inkludering i NHO. I oktober 2019 var 7 147 av plassene til arbeidsforberedende trening i virksomheter som er organisert i Arbeid & Inkludering. Dette gir en andel på 75 prosent, se Figur 2.1.

Disse 7 147 tiltaksplassene tilbys av til sammen 89 virksomheter.[8] Den største tiltaksarrangøren er Fretex Jobb og Oppfølging AS med 660 plasser. Deretter følger Fønix AS med 283 plasser, Grep Grenland AS med 272 plasser, Oslokollega AS med 255 plasser og Delta Jobb og Kompetanse AS med 228

[6] Arbeids- og velferdsetaten kan godta annen organisering dersom det anses hensiktsmessig ut fra hensynet til gjennomføring av tiltaket i det enkelte tilfellet.

[7] Gjengitt fra https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2015-12-11-1598#KAPITTEL_13

[8] Flere av virksomhetene består av flere underavdelinger, og dersom vi inkluderer disse får vi 111 leverandører organisert hos Arbeid & Inkludering i NHO.

plasser. Videre er det 16 virksomheter med mellom 100 og 200 plasser, 31 virksomheter med mellom 50 og 99 plasser, mens de resterende 37 virksomhetene har færre enn 50 plasser, jf. Figur 2.2.

Figur 2.1 Antall plasser til arbeidsforberedende trening fordelt på arbeidsgiverforening

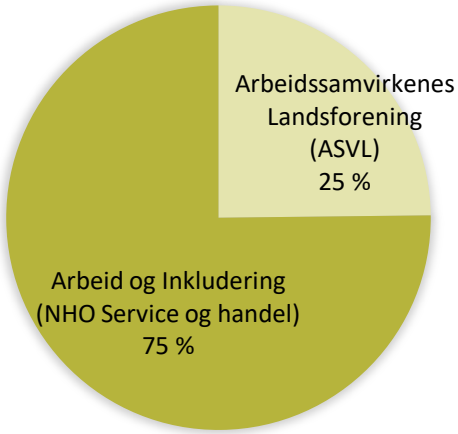

Kilde: Arbeid & Inkludering i NHO

Figur 2.2 Oversikt over fordeling av antall tiltaksplasser per virksomhet

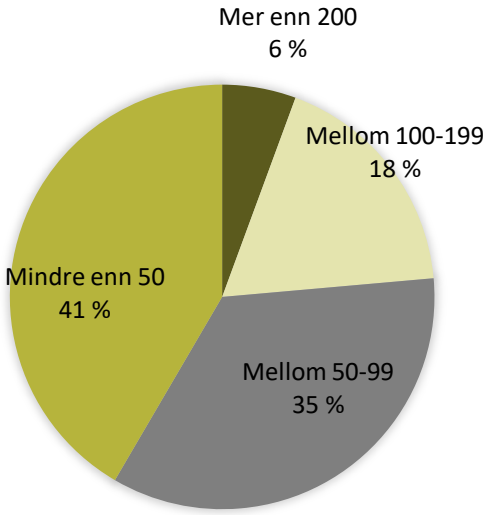

Kilde: Arbeid & Inkludering i NHO

2.3 Analyse av utfall for personer som deltar på tiltak

Tiltaksarrangørene som er organisert i Arbeid & Inkludering i NHO fører statistikk over de som deltar på AFT. For 2019 omfatter denne statistikken 6 501 personer som har deltatt på og avsluttet AFT dette året. Datamaterialet gir oss et stort grunnlag for å studere kjennetegn ved de som deltar og hvilke utfall som er mest vanlig etter endt tiltak.

2.3.1 Mange av deltakerne er unge

Deltakerne på AFT sprer seg ut over alle aldre innenfor yrkesaktiv alder. Den yngste deltakeren som deltok på tiltak var født i 2002, dvs. 17 år, mens den eldste deltakeren var født i 1952, dvs. 67 år. Når vi ser på fordelingen blant deltakere fordelt på fødselsår finner vi imidlertid en klar overvekt av unge deltakere, jf. Figur 2.3.

Spesielt er det mange deltakere blant personer som er født mellom 1990 og 1998, dvs. fra 21 til 29 år. 34 prosent av deltakerne er i denne aldersgruppen. Antallet personer per aldersgruppe faller gradvis, men holder seg på et relativt høyt nivå for personer født fra 1989 til 1963 (dvs. 30 til 56 år). Fra aldersgruppene født tidligere enn 1962 faller antallet deltakere tydelig.

I 2019 var den gjennomsnittlige deltakeren født i 1983 (dvs. 36 år), mens mediandeltakeren var født i 1985 (dvs. 34 år).

Kjønnsfordelingen blant deltakerne er ganske jevn, og i 2019 var det 52 prosent menn og 48 prosent kvinner.

Figur 2.3 Deltakerne på arbeidsforberedende tiltak i 2019 etter fødselsår

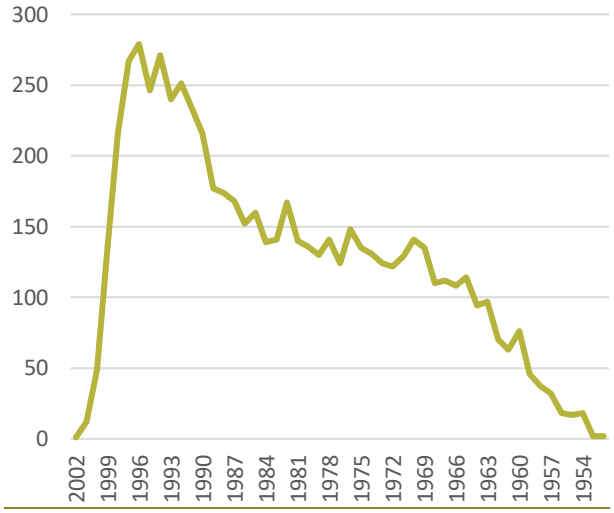

Kilde: Arbeid & Inkludering i NHO

2.3.2 Et gjennomsnittlig tiltak varte 280 dager

Det er stor variasjon i hvor lenge personene deltar på arbeidsforberedende tiltak, jf. Figur 2.4. Ikke overraskende blir flesteparten av tiltakene avsluttet før det har gått ett år. Dette gjelder for hele 74 prosent av alle tiltakene[9] som ble avsluttet i 2019.

Videre var det om lag 24 prosent av tiltakene som hadde en varighet mellom 1 og 2 år, mens kun 1 prosent hadde en varighet over 2 år.

Varigheten på tiltakene fordeler seg relativt jevnt, men det er en opphopning av tiltak som avsluttes etter akkurat ett år (365 dager) og etter to år (730 dager). Dette følger av at tiltaket i utgangspunktet har en maksimal varighet på ett år, og med mulighet for forlengelse i ytterliggere ett år.

Av alle tiltakene som ble avsluttet i 2019 var gjennomsnittlig varighet på 283 dager, mens medianen var på 241 dager.

2.3.3 40 prosent i arbeid eller utdanning etter endt tiltak

For om lag to av tre personer endte deltakelsen på AFT med en form for «aktiv løsning», mens én av tre personer endte i en form for «ikke-aktiv løsning». Av de ikke-aktive løsningene var det i stor grad sykdom eller uføretrygd som utgjorde en stor andel. Utfallene er vist i Figur 2.5.

En stor andel av deltakerne gikk over i ordinært arbeid eller utdanning etter endt tiltak. 30 prosent av deltakerne gikk til ordinært arbeidsliv, hvorav 18 prosentpoeng uten bruk av lønnstilskudd, mens 12 prosentpoeng fikk enten lønnstilskudd fra NAV eller fikk en trygdeytelse i tillegg til arbeidsinntekt.

Figur 2.4 Fordeling av varighet på arbeidsforberedende trening avsluttet i 2019. Antall dager*

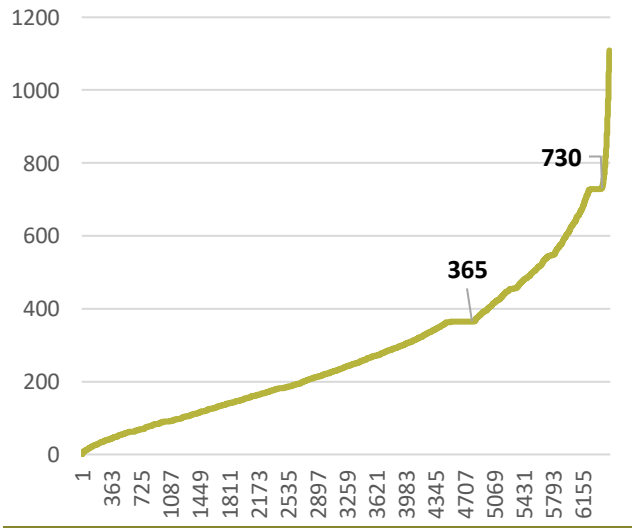

Note: *Vi har kuttet figuren på 1100 dager (ca. 3 år). Kun 12 tilfeller hadde lenger varighet enn dette.
Kilde: Arbeid & Inkludering i NHO

[9] Varigheten blant disse fordeler seg relativt jevnt utover, og om lag halvparten av disse har varighet under et halvår (52 prosent) og den andre halvparten mellom et halvt år og ett år (48 prosent).

10 prosent begynte på utdanning etter endt tiltak. Om lag 40 prosent av disse begynte på egenfinansiert utdanning, mens 60 prosent fikk utdanning dekket av NAV som Yrkesrettet attføring.

Videre ble 7 prosent registrert som at de deltar på en eller annen form for arbeidsmarkedsrettede tiltak, mens 16 prosent ble registrert på «Annet, aktiv løsning». Vår forståelse av sistnevnte er at disse typisk tar del i en form for arbeidsmarkedsrettede tiltak via NAV, men at dette ikke var avklart på tidspunktet registreringen skjer.

76 prosent begynner i privat næringsliv

Av personene som gikk inn i ordinært arbeidsliv etter endt tiltak, begynte hele 76 prosent innenfor privat næringsliv, mens 22 prosent begynte i offentlige virksomheter og 2 prosent i interesseorganisasjoner, se Figur 2.6.

Figur 2.6 Arbeidsdestinasjon for personer som ender i ordinært arbeidsliv

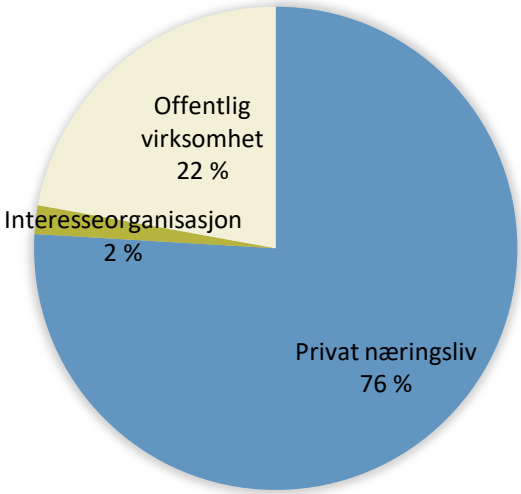

Kilde: Arbeid & Inkludering i NHO

Figur 2.5 Sluttårsak for personer som deltok på arbeidsforberedende tiltak i 2019

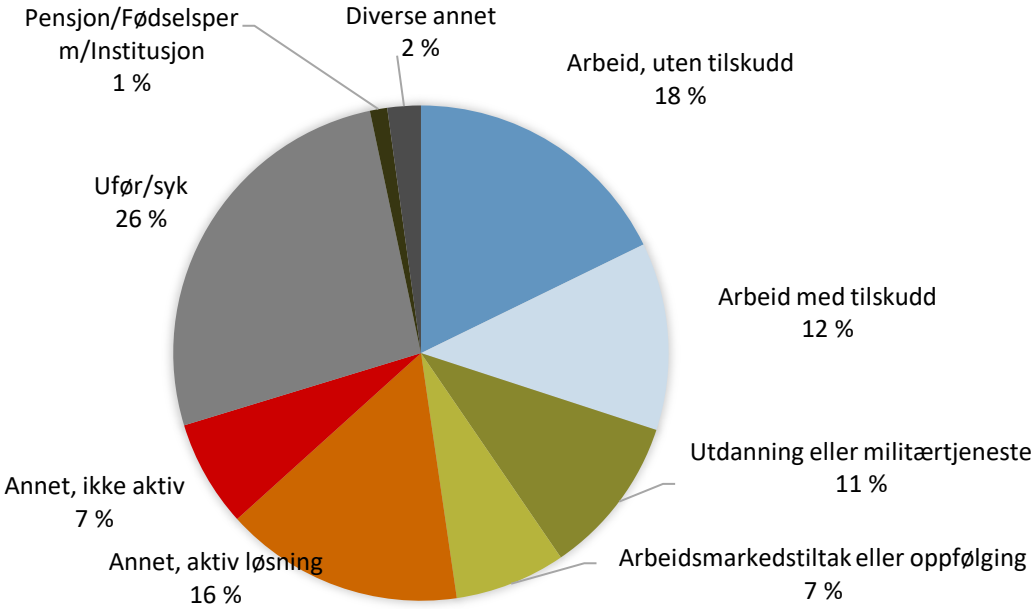

Kilde: Arbeid & Inkludering i NHO

3 Samfunnsøkonomiske virkninger av arbeidsforberedende trening

I dette kapittelet beskriver vi de samfunnsøkonomiske virkningene som kan oppstå som følge av deltakelse på arbeidsforberedende trening (AFT). Dette omfatter det metodiske utgangspunktet for analysen, avgrensning av oppgaven, vurdering av virkninger og tallfesting av disse, før vi til slutt vurderer de samlede samfunnsøkonomiske virkningene.

Det foregående kapittelet er et viktig kunnskapsgrunnlag for den videre analysen.

3.1 Metode

I analysen ligger metoden for samfunnsøkonomisk analyse til grunn, som er et nyttig verktøy for systematisk identifisering og synliggjøring av virkninger og konsekvenser av ett eller flere tiltak.

Analysen tar utgangspunkt i prinsippene fra Direktoratet for økonomistyrings (DFØ) veileder for samfunnsøkonomiske analyser[10] og Finansdepartementets rundskriv R-109/14: *Prinsipper og krav ved utarbeidelse av samfunnsøkonomiske analyser mv.*[11]

På den måten sikres sammenlignbarhet mellom analyser, og det gir et godt rammeverk for på en systematisk måte å kartlegge, sammenligne og vurdere virkninger som oppstår ved ulike prosjekter og alternativer.

Den samfunnsøkonomiske analyse er gjennomført etter samme struktur som i Figur 3.1. Trinnene sikrer at alle relevante virkninger og berørte grupper fanges opp gjennom et systematisk arbeid. Strukturen er imidlertid tilpasset formålet med denne analysen. Trinn 1 og 2 er redegjort for i kapitlene over, og videre i dette kapitlet tar vi for oss de neste trinnene.

Figur 3.1 Flytdiagram samfunnsøkonomiske analyser

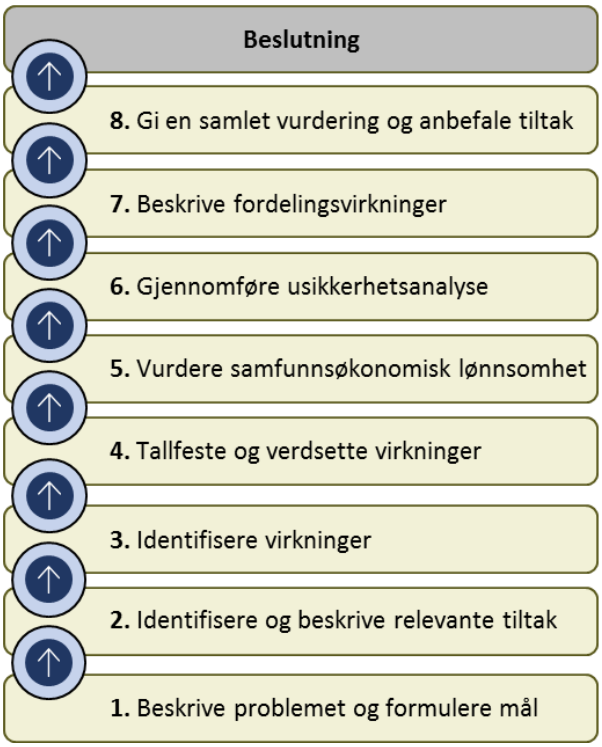

Kilde: DFØ (2014)

Virkningene av et tiltak (i denne analysen arbeidsmarkedstiltaket AFT) måles som endringer i forhold til nullalternativet. Dette beskriver vi i mer detalj i delkapittel 3.3.

Identifiserte nytte- og kostnadsvirkninger tallfestes i kroner, så langt det er mulig og hensiktsmessig (prissatte virkninger). Virkningene verdsettes til en kalkulasjons- eller skyggepris som reflekterer verdien av ressursene i deres beste alternative bruk. I

[10] Direktoratet for økonomistyring (DFØ, 2018)

[11] Finansdepartementet (2014)

de aller fleste tilfeller brukes markedsprisen, eventuelt korrigert for eksterne effekter.[12] Der dette ikke er mulig, skal virkningene vurderes kvalitativt (ikke-prissatte virkninger). Både prissatte og ikke-prissatte konsekvenser skal hensyntas i analysen. I nytte-kostnadsanalysen beregnes nåverdien av nyttevirkninger og kostnadsvirkninger for tiltakene i forhold til nullalternativet i kroner.

For å vurdere ikke prissatte virkninger på en systematisk måte har vi benyttet den såkalte «pluss-minusmetoden». Dette er en velegnet metode til denne type analyser og anbefales av DFØ (2018).

3.1.1 Forutsetninger i analysen

I analysen har vi lagt til grunn forutsetninger om diskonteringsrente og skattefinansieringskostnader i tråd med veilederen i samfunnsøkonomiske analyser (DFØ, 2018).

For tiltak som finansieres over offentlige budsjetter skal man også inkludere en skattefinansieringskostnad. Årsaken er at skatter påvirker bruken av ressurser og kan føre til at det oppstår et effektivitetstap. Skattefinanseringskostnaden settes i samfunnsøkonomiske analyser til 20 øre per kroner (20 prosent) og skal representere den marginale kostnaden ved å hente inn en ekstra skattekrone.

En samfunnsøkonomisk analyse skal så langt som mulig fange opp alle relevante virkninger av tiltaket i hele dets levetid. Levetiden som benyttes i analysen av investeringsprosjekter skal reflektere den perioden tiltaket som analyseres faktisk vil være i bruk eller yte en samfunnstjeneste. For infrastrukturprosjekter settes analyseperioden som hovedregel til 40 år. For tiltak som tar form av tjenester eller regulering, må en vurdere hvor langt inn i framtiden tiltaket vil ha vesentlige virkninger.

Levetiden til et arbeidsmarkedstiltak er usikkert og vil variere. For enkelte personer kan endringen i arbeidsmarkedsstatus etter tiltaket være kortvarig, mens for andre personer kan endringen vare ut arbeidsaktiv alder. I denne analysen har vi lagt til grunn en analyseperiode på 10 år. Dette gjør at vi ser på de samfunnsøkonomiske virkninger i en relativt kort periode, og vi legger til grunn samme analyseperiode som for eksempel i Steen m.fl. (2012).

Tabell 3.1: Forutsetninger i analysen

	Forutsetning
Verdsettingsår	2020-kroner
Diskonteringsrente	4 prosent
Skattefinansieringskostnader	20 prosent
Analyseperiode	10 år

Kilde: DFØ og SØA

3.2 Presisering og avgrensning av oppdraget

Utgangspunktet for analysen er å synliggjøre de samfunnsøkonomiske virkningene (både nytte- og kostnadsvirkninger) som oppstår når en person deltar på AFT.

For å gjøre dette etablerer vi noen personeksempler som illustrerer mulige utfall basert på forutsetninger om arbeidsmarkedsstatus til personen i forkant av tiltaket, alder, samt utfall og forløp i etterkant av tiltaket. Dette beskrives nærmere i avsnitt 3.7.

Dette betyr at vi, med terminologien fra DFØ (2018), gjennomfører en forenklet analyse snarere enn en

[12] Eksterne effekter er virkninger som ikke reflekteres i markedsprisene, og som produsenten eller konsumenten dermed ikke tar hensyn til i sin tilpasning av produksjonen eller forbruket.

fullstendig samfunnsøkonomisk analyse. Konsekvensen av dette er at resultatene i denne analysen ikke kan generaliseres for å vurdere de samlede samfunnsøkonomiske virkningene av deltakelse på AFT (tiltaket).

Analysen i denne rapporten gir imidlertid kunnskap om:

- Beskrivelse av utfall som kan oppstå som følge av å delta på arbeidsforberedende tiltak.
- Beskrivelse av hvilke samfunnsøkonomiske virkninger som oppstår som følge av deltakelse på AFT.
- Tallfesting av samfunnsøkonomiske virkninger for personeksempler

3.3 Beskrivelse av nullalternativet

Nullalternativet[13] beskriver dagens situasjon og forventet utvikling uten tiltak. For en person som deltar på AFT, vil nullalternativet representere utfallet på arbeidsmarkedet dersom personen ikke hadde deltatt på AFT.

Det er mange mulige forløp for personer med nedsatt arbeidsevne på arbeidsmarkedet. I offentlig tilgjengelig statistikk har vi ikke funnet forløpsdata på personer med nedsatt arbeidsevne, men det foreligger analyser av forløp for personer som mottar arbeidsavklaringspenger.

Av de som ble tildelt arbeidsavklaringspenger i perioden 2005-2015 mottok om lag en fjerdedel fortsatt arbeidsavklaringspenger fem år etter at de først ble tildelt arbeidsavklaringspenger (NOU, 2019). Videre var tretti prosent i arbeid og tretti prosent uføretrygdet fem år etter tildeling.[14]

Et sentralt spørsmål og premiss for analysen er dermed – hadde de aktuelle personene kommet i jobb selv om de ikke hadde deltatt på AFT?

I hovedanalysen legger vi til grunn at dersom de aktuelle personene (med nedsatt arbeidsevne) ikke deltar på AFT, vil de fortsette å være utenfor arbeidsmarkedet (for eksempel motta arbeidsavklaringspenger, uføretrygd eller sosialhjelp). Denne forutsetningen innebærer videre at vi legger til grunn at eventuelle endringer i arbeidsmarkedsstatus for deltakere på AFT skyldes deltakelsen på tiltaket. Basert på datamaterialet og analysene vi har kunnskap til, kan vi ikke konkludere om dette med sikkerhet.

3.4 Tiltaket – deltakelse på arbeidsforberedende trening

Tiltaket vi analyserer er at en person med nedsatt arbeidsevne deltar på arbeidsforberedende trening (AFT). Tiltaket og utformingen av dette er beskrevet i detalj i kapittel 2.

3.5 Identifisere virkninger

Formålet med AFT er å bidra til at personer med nedsatt arbeidsevne kommer i jobb eller utdanning. Vi har illustrert de mulige sammenhengene i Figur 3.2.

[13] Nullalternativet inkluderer også allerede vedtatt politikk (regelverk og lover) og eventuelle endringer som med stor sannsynlighet kan forventes å finne sted i analyseperioden

[14] Tallgrunnlaget for personer på arbeidsavklaringspenger er hentet fra en periode før det ble gjennomført flere endringer i arbeidsmarkedstiltakene. Det også noe usikkerhet knyttet til om tallgrunnlaget er overførbart til dagens situasjon.

Som omtalt tidligere, har vi lagt til grunn at personene (med nedsatt arbeidsevne) forblir utenfor arbeidsmarkedet i fravær av arbeidsmarkedstiltak (nullalternativet). Deltakelse på AFT (tiltaket) bidrar dermed til å øke sannsynligheten for at disse personene går inn i det ordinære arbeidslivet eller begynner på utdanning. I kapittel 2.3.3 så vi at om lag 40 prosent av alle de avsluttede tiltakene i 2019 gikk over i arbeid eller utdanning etter endt tiltak.

Dersom tiltaket fører til at flere personer kommer i jobb eller utdanning, har dette videre en rekke positive nyttevirkninger for samfunnet. For det første bidrar økt deltakelse i arbeidslivet til å øke det samlede arbeidstilbudet, noe som gir økt verdiskaping i økonomien. For offentlig sektor bidrar økt overgang av personer fra stønadsordninger til arbeidsmarkedet både til høyere skatteinngang og reduserte trygdeutbetalinger.

I tillegg til de rent økonomiske virkningene, kan økt tilknytning til arbeidslivet også ha positive virkninger på individnivå. Deltakelse i arbeidslivet kan gi økt livskvalitet gjennom økt sosial deltakelse og bedre fysisk og psykisk helse. Vi diskuterer dette i mer detalj i neste kapittel.

Videre kan vi tenke oss positive eksterne virkninger for andre deler av samfunnet som for eksempel reduserte utgifter til psykisk helse, redusert kriminalitet osv.

Økt arbeidstilbud gir økt verdiskaping

Før vi går videre i analysen er det verdt å drøfte i hvilken grad økt arbeidstilbud nødvendigvis gir økt verdiskaping. Hvor store virkningene på verdiskaping er avhenger av en rekke andre forhold i økonomien, spesielt balansen i arbeidsmarkedet. Dersom det er stor arbeidsledighet i økonomien og sterk konkurranse om de eksisterende arbeidsplassene, er virkningen usikker. I dette tilfellet kan økt arbeidstilbud kun innebære at man fortrenger annen arbeidskraft, og dermed at samlet arbeidsledighet øker proporsjonalt.

Dersom det derimot er full sysselsetting i økonomien og produksjonskapasiteten i økonomien er presset, vil økt arbeidstilbud i økonomien bidra til å dempe presset i økonomien. Dette gjør det mulig å øke produksjonskapasiteten, og dermed bidra til økt verdiskaping.

Ifølge veilederen i samfunnsøkonomiske analyser (DFØ, 2018) skal man i de aller fleste tilfeller ikke

Figur 3.2 Mulige nyttevirkninger for samfunnet av arbeidsmarkedstiltak

Kilde: SØA

anta at det samlede arbeidstilbudet i Norge endrer seg som følge av tiltaket man gjennomfører. Det forutsettes at arbeidsmarkedet i utgangspunktet er i likevekt, og de fleste tiltak påvirker ikke denne likevekten. Imidlertid er det noen unntak. Dersom formålet med tiltaket er å øke arbeidstilbudet (slik som ved AFT), kan virkningen likevel være så vesentlig at den bør beregnes. Det er imidlertid viktig å vurdere om tiltaket øker arbeidstilbudet samlet sett, eller om økningen for én gruppe går på bekostning av en annen gruppe.

Kostnadsvirkninger

I tillegg til de omtalte nyttevirkningene, har deltakelse på AFT også en kostnadsside. Dette er først og fremst knyttet til de offentlige kostnadene ved å tilby og gjennomføre AFT.

Tiltaksarrangørene mottar statlige tilskudd som skal kompensere for arrangørens kostnader knyttet til gjennomføring av tiltaket. Tilskuddet utgjør en fast månedlig sats per godkjent tiltaksplass, og satsen fastsettes av Arbeids- og sosialdepartementet.

I tillegg vil gjennomføring av arbeidsmarkedstiltak innebære noe økte administrasjonskostnader for offentlige etater, som NAV. For eksempel skal NAV, for å sikre framdrift, vurdere status og progresjon for den enkelte deltaker hver tredje måned. Denne ressurskostnaden er det imidlertid ikke like opplagt at skal med i beregningen. Det er for eksempel ikke usannsynlig at personen hadde deltatt på en annen form for oppfølging fra NAV dersom hen ikke hadde deltatt på AFT. Videre vil økt sannsynlighet for deltakelse i arbeidslivet etter endt tiltak også bidra til mindre interaksjon med NAV for disse personene i framtiden (dersom de kommer i jobb). Vi har derfor valgt å se bort fra denne kostnaden i beregningen.

3.6 Verdsette virkninger

Verdsettingen av de samfunnsøkonomiske nytte- og kostnadsvirkningene avhenger av en rekke forhold. I dette kapittelet vurderer vi disse forholdene, samt beskrive hvordan de kan verdsettes.

3.6.1 Kjennetegn ved personen i forkant av tiltaket

Egenskaper og forhold ved personen i forkant av tiltaket påvirker størrelsen på virkningen av deltakelse på tiltaket.

Et av forholdene er personens arbeidsmarkedsstatus i forkant av deltakelse på AFT. AFT tilbys personer med sammensatte bistandsbehov som har fått arbeidsevnen sin nedsatt og som har særlig usikre yrkesmessige forutsetninger.[15] Opplysninger fra oppdragsgiver og statistikk gjennomgått i kapittel 1.1.1 indikerer at de aller fleste av deltakerne mottar arbeidsavklaringspenger fra NAV både i forkant av og underveis i tiltaksperioden.

Et av kriteriene for å motta arbeidsavklaringspenger er at arbeidsevnen har vært redusert med minst 50 prosent grunnet sykdom, skade eller lyte, og at det er «en viss mulighet for at arbeidsevnen din kan bli bedre gjennom behandling, arbeidsrettede tiltak eller oppfølging fra NAV».

Dette innebærer at vi kan legge til grunn at arbeidsevnen til personer som deltar på AFT er nedsatt med minimum 50 prosent ved inngangen til tiltaket, og at personen mottar arbeidsavklaringspenger. I

[15] §13-3 i https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2015-12-11-1598#KAPITTEL_13

2018 mottok en person med arbeidsavklaringspenger i gjennomsnitt 266 700 kroner.

Alderen til personen som deltar på AFT er også et forhold som kan påvirke verdsettingen av virkningen av deltakelse på tiltaket. Generelt vil det være slik at en yngre person har potensial for flere år i arbeidsmarkedet enn en eldre person.

I 2019 var det en overvekt av relativt unge personer som deltok på AFT, jf. kapittel 2.3.1. For de som avsluttet et tiltak i 2019 var median[16] alder 34 år (født i 1985). Det var stor spredning i alderen blant deltakerne, fra den yngste på 17 år til den eldste på 67 år.

3.6.2 Utfall i etterkant av arbeidsmarkedstiltaket

Utfallet i etterkant av arbeidsmarkedstiltaket har stor betydning for verdsettingen av virkninger. Det kan tenkes en lang rekke med utfall i etterkant av deltakelsen, og undersøkelsen til Arbeid & Inkludering for 2019 viste at om lag:

- 30 prosent gikk inn i ordinært arbeidsliv
- 10 prosent til utdanning
- 26 prosent ble syke eller fikk innvilget uførepensjon
- 23 prosent til andre arbeidsmarkedstiltak eller andre aktive løsninger
- 10 prosent gikk til andre ikke aktive løsninger

Undersøkelsen gir kun informasjon om utfallet for personen på tidspunktet tiltaket ble avsluttet. Forløpet til person i årene etterpå har også stor betydning. Dersom personen opprettholder sin deltakelse i ordinært arbeidsliv over lenger tid, gir dette økt nytte av tiltaket. For eksempel har det stor betydning om personen står i jobb ut yrkesaktiv alder eller kun ett år etter endt tiltaket.

Deltakelse på arbeidsmarkedstiltaket kan også påvirke arbeidsevnen til personene som deltar. I forkant av tiltaket er arbeidsevnen til deltakerne nedsatt med minimum 50 prosent, men tiltaket kan også føre til at arbeidsevnen øker. Dersom arbeidsevnen øker bidra dette igjen til at virkningen av arbeidsmarkedstiltaket blir større.

Vi har ikke statistikk som viser hvordan arbeidsevnen til deltakerne påvirkes av deltakelse på AFT. Undersøkelsen fra Arbeid & Inkludering fra 2019 kan likevel gi oss en pekepinn på utfallet for deltakerne. Av de som gikk ut i arbeid i etterkant av tiltaket fordelte disse seg på følgende kategorier:

- 59 prosent til ordinært arbeid, uten bruk av lønnstilskudd
- 24 prosent til ordinært arbeid, med lønnstilskudd fra NAV
- 3 prosent til ordinært arbeid, med varig lønnstilskudd (VLT)
- 14 prosent med arbeid og trygd i kombinasjon

Den første kategorien (ordinært arbeid, uten bruk av lønnstilskudd) betyr at de ikke mottar noen form for offentlig ytelse i etterkant. Vi tolker dermed dette som at arbeidsevnen er på 100 prosent etter endt tiltak. De andre gruppene (til sammen 41 prosent) mottar en form for lønnstilskudd eller trygd, som følger av at de fortsatt er «kategorisert» som å ha nedsatt arbeidsevne.

[16] Med en median på 34 år betyr at halvparten av deltakerne var yngre enn 34 år og andre halvparten var eldre enn 34 år.

3.6.3 Verdsetting av økt arbeidstilbud

Økt arbeidstilbud og sysselsetting har potensielt store positive samfunnsøkonomiske virkninger. Virkningen er knyttet til den verdiskapingen personen bidrar med til økonomien sammenlignet med om personene hadde vært utenfor arbeidslivet.

Ifølge veilederen i samfunnsøkonomiske analyser skal arbeid verdsettes med brutto reallønn, dvs. lønn inklusiv skatt, arbeidsgiveravgift og sosiale kostnader.

Verdiskapingen av arbeidskraft varierer mye mellom næringer og mellom kompetansenivå blant arbeidstakerne. I denne analysen anslår vi verdiskapingen til personer som deltok på AFT og som gikk inn i ordinært arbeidsliv etter endt tiltak.

Undersøkelsen fra Arbeid & Inkludering fra 2019 viser at disse fordelte seg på en rekke næringer, jf. Figur 3.3. En stor andel av deltakerne ble sysselsatt innenfor varehandel (nesten 30 prosent) etter endt tiltak. Deretter fulgte industribedrifter (14 prosent), helse- og omsorgstjenester (10 prosent) overnatting- og servering (10 prosent) og bygge- og anleggsvirksomhet (9 prosent), se Figur 3.3.

For å anslå verdiskapingen per sysselsatt, har vi tatt utgangspunkt i lønnsstatistikk[17] fra SSB for yrkesgruppene kontoryrker, salgs- og serviceyrker, håndverkere, prosess- og maskinoperatører, transportarbeidere, og renholdere og hjelpearbeidere. I 2019 var gjennomsnittlig årslønn for personer innenfor disse næringene på 456 000 kroner for en heltidsansatt[18].

Når vi tar hensyn til andre lønnskostnader (arbeidsgiveravgift og sosiale kostnader)[19] gir dette samlede lønnskostnader på om lag 570 000 kroner per heltidsansatt. Dette tallet danner utgangspunktet for målt verdiskaping per år for en person som går inn i arbeidslivet etter endt arbeidsmarkedstiltak.

I beregningen justerer vi ned verdiskapingen prosentvis dersom arbeidsevnen er lavere enn 100 prosent. For eksempel legger vi til grunn at verdiskapingen til en person med 50 prosent arbeidsevne er 285 000 kroner.

3.6.4 Virkning på offentlige budsjetter

Virkningen på offentlige budsjetter består av en rekke delvirkninger:

- Økt arbeidsdeltakelse reduserer trygdeoverføringer
- Økt arbeidsdeltakelse gir økte skatteinntekter gjennom inntektsskatt og arbeidsgiveravgift
- AFT innebærer en tiltakskostnad (dette har også en skattefinansieringskostnad)

Reduserte utgifter til trygd

Dersom personene på arbeidsmarkedstiltaket ikke går inn i ordinært arbeidsliv, er alternativet for de fleste en eller annen form for trygdeoverføring.

På kort sikt kan dette være arbeidsavklaringspenger, men ettersom denne normalt har en tidsbegrensning på 3 år, har vi lagt til grunn at alternativet på sikt er uføretrygd. I 2019 mottok en trygdemottaker i gjennomsnitt 253 000 kroner per år. Vi benytter dette til å anslå størrelsen på de årlige offentlige overføringene i nullalternativet, og for personer som

[17] Tabell 11418

[18] Vektet med antall arbeidsforhold med lønn. Nedre kvartil var på 399 000 kroner, og øvre kvartil var på 529 000 kroner.

[19] Her har vi tatt utgangspunkt i forholdstallet mellom lønn og lønnskostnader i fastlandsøkonomien i Norge i 2019. Ifølge SSB (tabell 09174) var dette forholdstallet på 1,25.

Figur 3.3 Oversikt over hvilke næringer personene som deltok på arbeidsforberedende trening begynte å jobbe

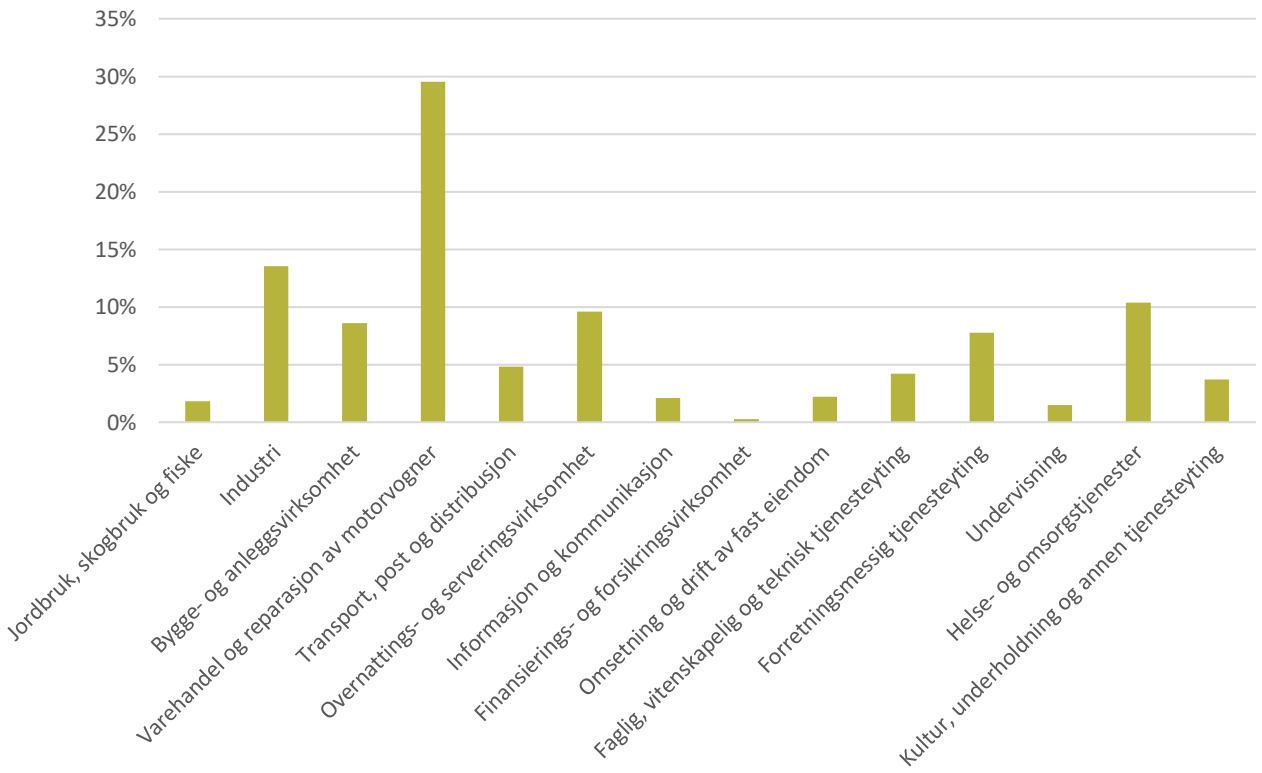

Kilde: Arbeid & Inkludering i NHO (bearbeidet av SØA)

havner utenfor arbeidsmarkedet etter deltakelse på AFT. Det er skattefinansieringskostnaden knyttet til trygdeoverføringene som medregnes i den samfunnsøkonomiske analysen.

Økte skatteinntekter

Deltakelse i ordinært arbeidsliv gir økte skatteinntekter til det offentlige gjennom inntektsskatt og arbeidsgiveravgift. Vi har anslått dette til 178 000 kroner per år for en person med en inntekt på 456 000 kroner. Dette er basert på en inntektsskatt på 25 prosent og arbeidsgiveravgift på 14,1 prosent.[20]

Vi har videre justert dette proporsjonalt med arbeidsevne for personer som har nedsatt arbeidsevne i etterkant av tiltaket.

Tiltakskostnad på 17 500 kroner i måneden

Deltakelse på AFT har også en tiltakskostnad, jf. kapittel 3.5.

Tiltaksarrangørene mottar statlige tilskudd som skal kompensere for arrangørens kostnader knyttet til gjennomføring av tiltaket. Tilskuddet utgjør en fast månedlig sats per godkjent tiltaksplass, og satsen fastsettes av Arbeids- og sosialdepartementet. Fra

[20] Vi har benyttet skattekalkulator på skatteetaten.no til å beregne nivået på inntektsskatten.

1. januar 2020 var tilskuddet på 17 490 kroner per plass per måned.

For de personene som avsluttet arbeidsforberedende tiltak i 2019 var gjennomsnittlig varighet på 280 dager, og dermed en gjennomsnittlig tiltakskostnad per deltaker på 161 000 kroner.[21]

I tillegg medregnes skattefinansieringskostnaden, som utgjør 20 prosent.

3.6.5 Virkninger på livskvalitet

I tillegg til de rent økonomiske virkningene, kan økt tilknytning til og deltakelse i arbeidslivet påvirke enkeltindividers livskvalitet positivt. Livskvalitet kan forbedres blant annet gjennom bedre fysisk og psykisk helse, sosial inkludering, lykke, mestringsfølelse mv.

Mye av forskningen innen samfunnsvitenskapen knyttet til arbeidsmarkedsdeltakelse fokuserer på smale suksesskriterier som inntekt og sysselsetting. Mindre forskning er gjennomført på brede indikatorer for livskvalitet. Livskvalitet kan defineres på mange måter og drøftes blant annet i VanderWeele (2017). Studien gjennomfører en metaanalyse av hvordan arbeid, utdanning, sosiale nettverk, familie mv. bidrar til menneskers livskvalitet.

Metaanalysen peker på at de i fast jobb har høyere rapportert livskvalitet, mental og fysisk helse og bedre familiesituasjon og/eller ekteskap (se blant annet McKee-Ryan m.fl. (2005) og Paul og Moser (2009)). Studier indikerer også at det å komme tilbake i jobb har positive effekter på livskvalitet og selvrapportert fysisk og mental helse (se Rueda m.fl. (2012) og Lucas m.fl. (2004)).

Også tiltak for å bidra til at mennesker kommer i arbeid (eller tilbake til arbeid) ser ut til å ha positive effekter på livskvalitet gjennom forbedret mental helse og reduserte sykehusinnleggelser (se Hoffmann m.fl. (2014) og van Rijn m.fl. (2016)).

En litteraturgjennomgang som studerer sammenhengen mellom arbeid og god helse fant mer eller mindre de samme resultatene som VanderWeele (2017) og var utgangspunkt for et faktaark om samme tema utgitt av FHI i 2015 (se Noordt m. fl. (2014)).

De overordnede resultatene fra litteraturgjennomgangen bekrefter at arbeid har positive helseeffekter gjennom reduksjon i depresjoner, færre psykiske symptombelastninger og bedre psykisk helse generelt. FHI peker derimot på at resultatene kunne vært mer robuste i den forstand at det ikke ble påvist noen entydig og sterk positiv sammenheng mellom arbeid og helse.

Litteraturen gjør det slik vi ser det likevel fullt rimelig å anta en positiv sammenheng mellom arbeid og helse, og derigjennom livskvalitet. Dette gjelder både det å få arbeid og det å komme i arbeid på nytt.

Forbedret helse gir i neste omgang positive gevinster også for samfunnet videre. Reduserte sykehusinnleggelser og behov for medisinering reduserer press på offentlige og private tjenester. At deltakelse i arbeidslivet har slike positive gevinster be-

[21] Dette framkommer ved 17 490 kroner *12 måneder, og deretter 280/365-deler av dette.

kreftes også av studier fra blant annet USA (se for eksempel Gibbons og Salkever (2019)).

3.7 Personeksempler for å synliggjøre virkningene

For å synliggjøre virkningene har vi utarbeidet beregninger basert på personeksempler. Personeksemplene representerer mulige utfall basert på forutsetninger om arbeidsmarkedsstatus til personen i forkant av tiltaket, alder, utfall og forløp i etterkant av tiltaket.

Hensikten med eksempelpersonene har vært å representere både gode og mindre gode utfall. Vi har her tatt for oss fire personeksempler.

Vi har lagt til grunn at alle personene i eksemplene mottok arbeidsavklaringspenger i forkant av tiltaket, og at arbeidsevnen var nedsatt med minimum 50 prosent før deltakelse på AFT (tiltaket). For å synliggjøre variasjonen i utfall, har vi lagt til grunn at arbeidsevnen kan endres i etterkant av tiltaket. Vi har videre lagt til grunn at alle deltakerne deltar på AFT i 280 dager, som var gjennomsnittet for personer som avsluttet et tiltak i 2019.

Person 1

Person 1 er 25 år. I forkant av deltakelse på AFT har personen en nedsatt arbeidsevne på 50 prosent og er mottaker av arbeidsavklaringspenger.

Utfallet fra deltakelse på AFT er positivt, og personen går inn i ordinært arbeidsliv og blir yrkesaktiv i arbeidsmarkedet. Arbeidsmarkedstiltaket har bidratt til å øke arbeidsevnen, og personen kan jobbe 100 prosent. Personen deltar i arbeidslivet de neste 10 årene. Inntekten til personen tilsvarer lønn for en heltidsstilling.

Person 2

Person 2 er 35 år. I forkant av deltakelse på AFT har personen en nedsatt arbeidsevne på 50 prosent og er mottaker av arbeidsavklaringspenger.

Utfallet fra deltakelse på AFT er positivt, og personen går inn i ordinært arbeidsliv og blir yrkesaktiv i arbeidsmarkedet tilsvarende hans arbeidsevne på 50 prosent. Personen deltar i arbeidslivet de neste 10 årene. Inntekten til personen tilsvarer lønn for en deltidsstilling (50 prosent) i tillegg til lønnstilskudd for å dekke opp for nedsatt arbeidsevne.

Person 3

Person 3 er 45 år. I forkant av deltakelse på AFT har personen en nedsatt arbeidsevne på 50 prosent og er mottaker av arbeidsavklaringspenger.

Deltakelse på AFT ender imidlertid ikke opp med at personen begynner å jobbe, og personen går over til uføretrygd etter endt tiltak.

Tabell 3.2 Forutsetning for eksempelpersonene

	Person 1	Person 2	Person 3	Person 4
Alder	25 år	35 år	45 år	55 år
Arbeidsmarkedsstatus i forkant av tiltak	Arbeidsavklaringspenger	Arbeidsavklaringspenger	Arbeidsavklaringspenger	Arbeidsavklaringspenger
Arbeidsmarkedstilknytning etter tiltak	Yrkesaktiv	Yrkesaktiv	Uføretrygd	Yrkesaktiv
Nedsatt arbeidsevne etter tiltaket	0 prosent	50 prosent	100 prosent	75 prosent
Forløp - Antall år i arbeidslivet etter tiltak	10 år	10 år	0 år	5 år

Kilde: SØA

Tabell 3.3 Sammenstilling av prissatte og ikke-prissatte virkninger som avvik fra nullalternativet. Oppgitt i 2020-kroner

	Person 1	Person 2	Person 3	Person 4
Tiltakskostnad	- 161 000	- 161 000	- 161 000	- 161 000
Økt verdiskaping	4 238 000	2 119 000	-	634 000
Påvirkning på offentlige budsjetter*	544 000	256 000	-32 000	54 000
Samlede prissatte virkninger	4 620 000	2 214 000	-193 000	527 000
Virkning på livskvalitet	+	+	0	+

Note: Negative verdier angir samfunnsøkonomiske kostnader og positive verdier angir samfunnsøkonomisk nytte sammenlignet med nullalternativet.

*Dette inkluderer kun netto endring i skattefinansieringskostnadene.

Kilde: SØA

Person 4

Person 4 er 55 år. I forkant av deltakelse på AFT har personen en nedsatt arbeidsevne på 50 prosent og er mottaker av arbeidsavklaringspenger.

Utfallet fra deltakelse på AFT er positivt, og personen går inn i ordinært arbeidsliv og blir yrkesaktiv i arbeidsmarkedet. Deltakelsen på arbeidsmarkedstiltaket har vist at personen kun har en arbeidsevne på 25 prosent. Personen deltar i arbeidslivet de neste 5 årene, før hen blir førtidspensjonert. Inntekten til personen tilsvarer lønn for en 25 prosent stilling i tillegg til lønnstilskudd for å dekke opp for nedsatt arbeidsevne.

3.8 Sammenstilling av virkninger

Dersom deltakelse på AFT fører til at en person kommer i jobb, bidrar dette til stor samfunnsøkonomisk nytte. Dette synliggjøres i eksempelberegningene våre. Den samfunnsøkonomiske nytten følger av økt arbeidstilbud og derigjennom økt verdiskaping i økonomien. For offentlig sektor bidrar overgang fra stønadsordninger til arbeidsmarkedet både til økt skatteinngang og reduserte trygdeutbetalinger. Samtidig innebærer deltakelse på AFT også en tiltakskostnad.

For tre av de fire personeksemplene har vi beregnet positiv samfunnsøkonomiske virkninger av å delta på AFT. Person 1 illustrerer det mest positive utfallet (personen deltar hundre prosent i arbeidsmarkedet etter endt tiltak), og har dermed de høyeste nyttevirkningene.

Person 2 viser at de positive samfunnsøkonomiske virkningene blir lavere dersom personen har nedsatt arbeidsevne (her illustrert med en nedsatt arbeidsevne på 50 prosent). Mens beregningene for person 4 viser at disse reduseres ytterliggere dersom personen deltar i arbeidsmarkedet kun i en kortere periode.

Beregningene for person 3 viser at de prissatte samfunnsøkonomiske virkningene kun er positive dersom arbeidsmarkedstiltaket bidrar til at personen deltar i arbeidsmarkedet etter endt tiltak.

De ikke-prissatte virkningene bidrar også til høyere nytte dersom tiltaket fører til deltakelse i arbeidslivet etter endt tiltak. Litteraturen viser at deltakelse på arbeidsmarkedet har positive helseeffekter gjennom reduksjon i depresjoner, færre psykiske symptombelastninger og bedre psykisk helse generelt.

3.9 Vurdering av usikkerhet

Det er på et generelt plan heftet usikkerhet ved alle samfunnsøkonomiske analyser. Prissatte effekter er basert på usikre forutsetninger og estimater, og det vil noen ganger være uenighet knyttet til verdsettingen av ikke-prissatte effekter.

I dette avsnittet diskuterer vi betydningen av forutsetningene.

Forutsetning om arbeidsmarkedstilknytning i fravær av tiltak

Det har stor betydning for resultatet hva vi forutsetter om utfallet på arbeidsmarkedet i fravær av deltakelse på AFT. I hovedanalysen legger vi til grunn at eventuelle endringer i arbeidsmarkedsstatus skyldes deltakelsen på AFT. Dersom personen derimot hadde kommet seg inn i arbeidsmarkedet også i fravær av tiltaket, kan ikke nytten tilskrives tiltaket.

Dette kan være tilfelle for enkelte personer, men vi har ikke grunnlag til å anslå hvor stor del av de positive utfallene som kan tilskrives dette. Forutsetningen utgjør likevel en nedsiderisiko for beregningene.

Lengden på analyseperioden

Lengden på analyseperioden og forutsetningen om antall år med deltakelse i arbeidslivet etter endt tiltak har også stor betydning for beregningen. Dette knytter seg også opp mot alderen til personen som deltar på arbeidsmarkedstiltaket. I analysen har vi lagt til grunn en analyseperiode på 10 år. Dersom vi reduserer analyseperioden, vil dette også redusere de positive nyttevirkningene. Og motsatt, dersom vi øker analyseperioden, vil dette øke de positive nyttevirkningene.

Varighet på deltakelsen på AFT

Hvor lenge en person deltar på AFT vil også ha betydning for resultatet. Desto lenger personen deltar på tiltaket, jo lenger må personen stå i arbeidsmarkedet i etterkant for at de positive samfunnsøkonomiske virkningene skal overstige kostnadene. I avsnitt 2.3.2 så vi at det var stor variasjon i hvor lenge de ulike personene deltok på AFT. For de personene som avsluttet arbeidsforberedende tiltak i 2019 var gjennomsnittlig varighet på 280 dager, og dermed en gjennomsnittlig tiltakskostnad per deltaker på 161 000 kroner. 57 prosent av personene som avsluttet AFT i 2019 hadde varighet på tiltaket lavere enn 280 dager. Videre var det 24 prosent av deltakerne som deltok på tiltaket mellom ett og to år. Tiltakskostnaden for en person som deltar i to år er for eksempel snaut 420 000 kroner.

Verdiskaping ved deltakelse i arbeidslivet

For å beregne verdien av økt arbeidstilbud, har vi tatt utgangspunkt i lønnsstatistikk[22] fra SSB for yrkesgruppene kontoryrker, salgs- og serviceyrker, håndverkere, prosess- og maskinoperatører, transportarbeidere, og renholdere og hjelpearbeidere. I 2019 var gjennomsnittlig årslønn for personer innenfor disse næringene på 456 000 kroner for en heltidsansatt. Det er imidlertid stor variasjon rundt dette gjennomsnittet, og lønnsnivået for nedre kvartil var på 399 000 kroner, mens øvre kvartil var på 529 000 kroner. Lønnsnivået vi legger til grunn påvirker også hvor stor økningen i verdiskaping er.

I beregningene i rapporten har vi videre tatt utgangspunkt i lønnskostnader per person for å beregne verdiskapingen av økt arbeidstilbud. Det kan argumenteres for at man også bør inkludere driftsresultat per årsverk i denne beregningen. I hovedanalysen over har vi ikke gjort dette, og beregningene kan dermed anses som konservative.

[22] Tabell 11418

3.10 Samlet vurdering

Det er stor variasjon mellom deltakerne i hvor stor den samfunnsøkonomiske nytten er av å delta på AFT. Beregningene i dette kapittelet viser de samfunnsøkonomiske virkningene for fire ulike utfall illustrert ved personeksempler.

Vi viser at den samfunnsøkonomiske nytten er stor dersom tiltaket fører til at en person går tilbake til arbeidslivet etter endt tiltak. Vi har imidlertid ikke tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag til å avdekke om overgangen til arbeidsmarkedet utelukkende skyldes deltakelsen på AFT. For å avdekke dette, må det gjennomføres mer omfattende effektevalueringer[23] av selve tiltaket.

Vi kan likevel gjøre noen overordnede betraktninger.

- Tiltakskostnadene ved at en person deltar på AFT var i 2019 på i gjennomsnitt 161 000 kroner. Dersom en person har 50 prosent nedsatt arbeidsevne, vil det kreve at denne personen står i arbeid i snaut 8 måneder for at de prissatte virkningene skal være positive.
- Undersøkelsen til Arbeid & Inkludering viser at om lag en av tre deltakere går ut i arbeidsmarkedet etter endt tiltak. Tiltakskostnaden knyttet til at tre personer deltar på AFT er i gjennomsnitt 483 000 kroner. Det betyr videre at personen med positivt utfall på arbeidsmarkedet må stå i arbeid snaut 2 år for at de prissatte virkningene skal være positivt for hele gruppen av deltakere. Dette er forutsatt en arbeidsevne på 50 prosent. Dersom gjennomsnittlig nedsatt arbeidsevne er høyere enn dette, vil det kreve flere år i arbeidsmarkedet, mens lavere nedsatt arbeidsevne vil kreve kortere tid.

[23] For eksempel effektevalueringer gjennom forløpsanalyser og økonometriske metoder for å avdekke i hvilken grad overgangen til arbeidsmarkedet kan knyttes utelukkende til deltakelsen på AFT. En slik analyse ligger utenfor mandatet i denne rapporten.

4 Referanser

ASD. (2017). *Hvilke arbeidsmarkedstiltak finnes?* Hentet fra https://www.regjeringen.no/no/tema/arbeidsliv/arbeidsmarked-og-sysselsetting/innsikt/arbeidsmarkedstiltak/hvilke-arbeidsrettede-tiltak-finnes/id2076683/

D. Card, J. K. (2018). What works? A meta-analysis of recent active labor market program evaluations. *Journal of the european economic association 16(4)*.

DFØ. (2018). *Veileder i samfunnsøkonomiske analyser.* Oslo: Direktoratet for økonomistyring.

DFØ. (2020). *Statsregnskapet*. Hentet fra https://statsregnskapet.dfo.no/inntekter-og-utgifter/formal/09-arbeid-og-sosiale-formaal/0930-arbeidsmarked

Direktoratet for økonomistyring. (2018). *Veileder i samfunnsøkonomiske analyser.*

Direktoratet for økonomistyring. (2018). *Veileder i samfunnsøkonomiske analyser.*

Gibbons, B. J., & Salkever, D. S. (2019, 46). Working with a Severe Mental Illness: Estimating the Causal Effects of Employment on Mental Health Status and Total Mental Health Costs. *Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research*, ss. 474-487.

Hoffmann, H., Jäkel, D., Glauser, S., Mueser, K., & Kupper, Z. (2014). Long-term effectiveness of supported employment: 5-year follow-up of a randomized controlled. *Am J Psychiatry*, ss. 1183-1190.

Lucas, R., Clark, A., Georgellis, Y., & Diener, E. (2004). Unemployment alters the set point for life satisfaction. *Psychol Sci* , ss. 8-13.

McKee-Ryan, F., Song, Z., Wanberg, C., & Kinicki, A. (2005). Psychological and physical well-being during unemployment: A meta-analytic study. *J Appl Psychol*, ss. 53-76.

NAV. (2020). Utviklingen i mottakere av arbeidsavklaringspenger og personer emd nedsatt arbeidsevne per 31. mars 2020.

NOU. (2019). *Arbeid og Inntektssikring, NOU 2019:7.*

OECD. (2018). Good Jobs for All in a CHanging World of Work.

Paul, K., & Moser, K. (2009). Unemployment impairs mental health: Meta-analyses. *J Vocat Behav*, ss. 264-282.

Rueda, S., & m.fl. (2012). Association of returning to work with better health in working-aged adults: A systematic review. *Am J Public Health*, ss. 541-556.

Simson, K. v. (2019). Kunnskapsoversikt: Effekter av arbeidsmarkedstiltak mv på arbeidstilbud og sysselsetting, norske erfaringer.

Steen, A. H., Legard, S., Jessen, J., Anker, N., & Madsen, P. G. (2012). *Samfunnsøkonomisk analyse av økt sysselsetting av personer med nedsatt funksjonsevne.* AFI.

van der Noordt, M., Ijzelenberg, H., Droomers, M., & Proper, K. I. (2014). Health effects of employment: a systematic review of

prospective studies. *Occupational and Environmental Medicine*, ss. 730-736.

van Rijn, R., Carlier, B., Schuring, M., & Burdorf, A. (2016). Work as treatment? The effectiveness of re-employment programmes for unemployed persons with severe. *Occup Environ Med*, ss. 275-279.

VanderWeele, T. J. (2017, August 1). On the promotion of human flourishing. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, ss. 8148-8156.

SAMFUNNSØKONOMISK ANALYSE

BORGGATA 2B
N-0650 OSLO

POST@SAMFUNNSOKONOMISK-ANALYSE.NO

TLF.: +47 970 43 859
ORG.NR.: 911 737 752